

işlememek. Şehristânî on suçu şöyle sıralıyor: Bir canlı varlığı öldürmek, insanların mallarını çalmak veya izinsiz almayı meşrû saymak, zina etmek, yalan söylemek, koğuculuk yapmak, müstehcen konuşmak, sövmek, kötü lakap takmak, kötü söz söylemek, öbür hayattaki mü-kâfâtı inkâr etmek. Bu suçlar, Budist literatüründe "karma-pathah" hareket tarzı olarak geçen maddelerde zikredilenlere ikisi hariç büyük ölçüde uymaktadır.

Şehristânî on suça karşı on fazileti de şöyle sıralamaktadır: İyilik ve cömertlik, kabaahat işleyeni başışlamak ve öfkeyi sabırla yenmek, dünyevî arzularından kaçınmak, ruhu bu geçici âlemden ebedî âleme tevdi etme yolunda tefekküre dalmak, ilim ve edeple zihni eğitmek ve dünyevî şeylerin sonuçlarını göz önünden uzak tutmamak, nefsi yüceliklere yöneltme yeteneği kazanmak, konuşurken herkese karşı yumuşak ve nazik olmak, diğer insanlarla münasebetlerde başkalarının arzusunu kendininkine tercih etmek, yaratılmışlardan tamamen yüz çevirip sadece gerçeğe yönelmek, nefsi şevkle gerçeği elde etme ve kazanmaya vakfetmek.

Bu on fazilet on suçun olumlu şekilleri değildir. Her iki liste arasında Budist ahlâkını hatıra getirebilecek tamamlayıcı bir örnek yoktur. Şehristânî'nin verdiği bu bilgilerin tarihî kaynaklarını bilmeksizin Budist metinlerinden farklı noktaları yorumlayabilmek mümkün görünmemektedir.

Şehristânî'nin verdiği bilgiler arasında, çok sayıda Buda bulunduğu, bunların hükümdar soyundan geldiği, Budistlerin âlemin sürekliliği ve görülecek mü-kâfat bakımından Buda'ların arasında fark bulunmadığını söyledikleri, Buda'ların yalnızca Hindistan'da ortaya çıktıkları gibi hususlar da vardır. Müellife göre Buda'ların Hindistan'da zuhur etmesinin sebebi bu ülkenin iklimi ve zâhidlerinin çokluğudur. Ayrıca o, müslümanlarca inanılan Hızır'dan başka Budistlerin nitelendirdiği şekilde Buda'ya benzeyen bir varlık bulunmadığını belirtir. Şehristânî'nin, *el-Milel ve'n-nihâl*'de (II, 252) Budistler'e göre Buda'nın "doğmayan, evlenmeyen, yemeyen, içmeyen, yaşlanmayan, ölmeyen şahıs" anlamına geldiğini, ilk Buda Şakemî'nin (Sakyamoni) hicretten 5000 yıl önce ortaya çıktığını söylemesi gibi yanlış bilgiler bir tarafa bırakılırsa onun burada verdiği diğer bilgilerin genellikle doğru olduğu kabul edilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Makdisî, *el-Bed' ve't-târîh*, II, 9; IV, 19; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, s. 478, 485-487; Bîrûnî, *Âşârü'l-bâkıye* (nşr. E. Sachau), Leipzig 1923, s. 204-206; a.mlf., *Tahkîk mâ li'l-Hind*, Beyrut 1403/1983, s. 15, 91, 93, 94, 206, 276, 320, 479; a.mlf., *Kitâbü Bâtenel-el-Hind*: "al-Bîrûnî's Übersetzung des Yoga-sutra des Patanjali" (Patanjali'nin Yoga-sutra'sının çevirisi, nşr. H. Ritter), *Oriens*, IX/1, Leiden 1956, s. 165-200; İbn Hazm, *el-Faşl*, I, 35; Şehristânî, *el-Milel* (Kilânî), II, 252-253; *Buddhism* (ed. R. A. Gard), New York 1962; DCR, s. 19-20, 29, 75-76, 95, 110, 120, 127, 140, 144-145, 154-162, 165, 184, 185-186, 215, 220-221, 235-238, 244, 262, 265, 284, 290, 300, 317, 330, 334, 336, 339, 362, 370, 376, 390-392, 397-398, 402-403, 413, 416-418, 420-422, 433, 447-449, 465, 469, 477, 479, 484-486, 490, 517-518, 542-543, 553-556, 558-559, 574-575, 590-593, 597-598, 603, 607, 611, 613, 619, 623-624, 631, 634, 641-642, 653, 658, 661-662; E. J. Thomas, *The History of Buddhist Thought*, London 1971; a.mlf., *The Life of Buddha*, London 1975; G. Grimm, *The Doctrine of the Buddha*, Delhi 1973; C. Humphreys, *Buddhism*, London 1975; T. Ling, *The Buddha*, London 1976; Bruce B. Lawrence, *Shahastani on the Indian Religions*, Mouton 1976, s. 22, 28, 41-43, 100-114, 268-272; D. T. Suzuki, *An Introduction to Zen Buddhism*, London 1977; E. Wood, *Zen Dictionary*, London 1977; Cenap Yakar, *Pali Kaynaklarına Göre Budizm* (doktora tezi, 1981), AÜ İlahiyat Fakültesi Ktp.; *Le Saint Coran* (trc. Muhammed Hamîdullah), Paris 1989, s. 329, 375; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi* (Tuğ), I, 649; S. M. Yusuf, "The Early Contacts Between Islam and Buddhism", *University of Ceylon Review*, XII (1955), s. 1-28; D. Gimaret, "Bouddha et les bouddhistes dans la tradition musulmane", *JA*, sy. 257 (1969), s. 273-316; G. Monnot, "Les écrits musulmans sur les religions non-bibliques", *MIDEO*, XI (1972), s. 16; Carra de Vaux, "Budda", *IA*, II, 747-748; a.mlf., "Budd", *EI²* (Fr.), I, 1323; A. S. Geden, "Buddha", *ERE*, II, 881-885; T. W. Rhys Davids, "Hinayana", a.e., VI, 684-686; A. A. Macdonell, "Indian Buddhism", a.e., VII, 209-216; L. de La Vallée Poussin, "Mahayana", a.e., VIII, 330-336; F. E. Reynolds - Ch. Hallisey, "Buddha", *ER*, II, 319-332; a.mlf.ler v.dğr., "Buddhism", a.e., II, 334-498; F. E. Reynolds - R. Company, "Buddhist Ethics", a.e., II, 498-504; L. R. Lancaster - H. Akira, "Buddhist Literature", a.e., II, 504-540.

GÜNAY TÜMER

el-BUDÜRÜ'S-SÂFİRE

(البدورالسافرة)

Süyûtî'nin

(ö. 911/1505)

âhiret hayatına dair eseri.

Tam adı *el-Budürü's-sâfire fi umûri'l-âhire*'dir. Bazı yazma nüshalarda *el-Budürü's-sâfire fi ahvâli'l-âhire* (Süleymaniye Ktp., Yahyâ Tefvik, nr. 137/43) şeklinde de anılmıştır. Kitap 162 bölüm (bab) halinde düzenlenmiştir. Kıyametin kopmasından itibaren rü'yetullah'a varınca kadar âhirette vuku bulacağı sem'i-

ıyyât*la ilgili kaynaklarda bildirilen olayları bütün ayrıntılarıyla ele alır ve bu konulardaki âyet, hadis, sahâbe ve tâbiîn sözü ile müellifin zamanına kadar gelen Ehl-i sünnet âlimlerinin görüşlerini sıralar. Eserin başlıca konuları şunlardır: Birinci sûr ve bunun sonucu olarak kâinatın nizamın bozulduğu, ikinci sûr ve yeniden dirilişin başlaması, mahşer yeri, güneşin dürülmesi, yeryüzünün başka bir şekle dönüşmesi, kabirden kalkış, haşir ve halleri, amellerin ve bazı zihni kavramların cisme dönüştürülerek haşredilmesi, Kur'an'daki "Rabbin gelmesi" (el-Fecr 89/22) ifadesinin yorumu, mahşerde bekleyiş, hesap, amel defteri, hayvanların muhakemesi, şefaât, Allah'ın müminlerle konuşması, mîzan, sırat, â'râf, cennet ve cehennem yeri, cehennem ve cehennemliklerin tavsifi, cehenneme atılmayı gerektiren ameller, cehennem ebediliği, "İla ilâhe illelah" diyenin cehennemden çıkacağı konusu, cennetin ve cennet ehlinin tavsifi, ebediyeti, rü'yetullah ve müminlerle meleklerin rablerini ziyareti.

Âhiret halleriyle ilgili geniş bilgiler veren *el-Budürü's-sâfire*, akaidin sem'iyyât konularındaki nakli delillerini ve Ehl-i sünnet âlimlerinin görüşlerini derlemesi bakımından önemli bir kitaptır. Kurtubî'nin aynı konu ile ilgili *et-Tezkire*'sinde bulunmayan konuları da ihtiva eden eser, İslâmî literatürde sem'iyyâta dair en geniş kitap özelliğini taşır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde yazma nüshaları bulunan eser (Ayasofya, nr. 1676; Düğümlü Baba, nr. 92; İbrâhim Efendi, nr. 357) Lahor'da basılmıştır (1311). Süyûtî, *el-Budürü's-sâfire*'den *el-Letâ'ifü'l-fâhire fi mevâkıfi'l-âhire* (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 2800), *Risâle fi zillî'l-arg fi yevmi'l-kıyâme* ve *Risâle fi ahvâli'l-âhire* adlarıyla üç ayrı muhtasar meydana getirmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Süyûtî, *el-Budürü's-sâfire*, Süleymaniye Ktp., Yahya Tefvik, nr. 137/43; *Keşfü'z-zunûn*, I, 231; Brockelmann, *GAL*, II, 184; *Suppl.*, II, 182.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

BUGÜN

Yayımlandığı yıllarda Türkiye'de dini duyarlılığın gelişmesinde önemli tesiri olan günlük siyasi gazete.

14 Aralık 1966'da Mehmet Şevket Eygi tarafından kurulmuştur. 6 Mayıs 1969'dan itibaren sahibi Hayrettin Bulut, umumi neşriyat müdürü İsmail Oğuz, yazı iş-

leri müdürü Hilmi Karabel olan gazete kapanıncaya kadar M. Şevket Eygi'nin belirlediği yayın politikasını takip etmiştir. Türkiye'de çok partili hayatın sonucu olarak ortaya çıkan yeni basın dönemi, özellikle 1960'tan sonra muhafazakâr-milliyetçi düşünceye sahip gazete sayısının artmasına da imkân vermiştir. Bu doğrultudaki gazeteler arasında en çok dikkat çekenlerden biri olan *Bugün*, beş yıla yaklaşan yayın hayatı boyunca yurt içi ve yurt dışında cereyan eden çeşitli olayları ele alışı ve değerlendirişyle İslâmî bir hareketin sözcüsü olmaya çalışmış, yayımlandığı tarihlerde alternatif bir güç oluşturan Marksist düşünce ve hareketlere karşı dinî bir cephe meydana getirmeye gayret etmiştir. Tirajı o gün için yüksek sayılan 100.000 rakamına yaklaşan gazetenin başlatıp organize ettiği "toplular sabah namazları" da kamuoyunda yankılar uyandırmıştır. *Bugün*'ün fikrî muhtevasını da oluşturan M. Ş. Eygi'nin "Günlük" sütununda yayımlanan yazıları aynı zamanda dikkatleri de üzerine çekmiştir. Bu sütunda çıkan "Doğrusu" başlıklı yazıdan dolayı ağır cezada yargılanan M. Ş. Eygi, hakkında verilen mahkûmiyet kararı temyizde iken hac maksadıyla Mekke'ye gitmiş (Ocak 1969) ve birkaç ay kadar Suudi Arabistan, Ürdün ve Lübnan'da kaldıktan

sonra Almanya'ya geçmiştir (1969). 1974 genel affına kadar orada oturan Eygi, *Bugün*'ün sıkıyönetim tarafından kapatıldığı tarihe kadar (1 Mayıs 1971, yıl 5, sayı 1497) yurt dışından yazılar yazmaya ve gazeteyi yönetmeye devam etmiştir. Bir müddet yayımlanamayan, isim hakkı devredildikten sonra ise yeni kadrosuyla çıkan ve yayını halen devam eden gazetenin eski *Bugün*'le hiçbir ilgisi kalmamıştır.

Bugün'de dikkati çeken bazı yazı serileri de yayımlanmış olup bunların en önemlileri şunlardır: Eşref Edip, "Mehmed Âkif'in Kur'an Tercümesi Meselesinin İç Yüzü"; Mustafa Kemal Paşa'nın Gönderdiği Gizli Mektup"; Altan Deliorman, "Dün, Bugün, Yarın Bulgaristan Türkleri"; Nail Papatya, "Tarih Boyunca Büyük Zalimler"; Abdülhalim Akkul, "Hac ve Hacılar"; N. Nazif Tepedelenlioğlu, "Sultan Abdülhamid ve Kral Konstantin"; Hüseyin Hilmi Işık, "Ashâb-ı Kirâm"; Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu, "Manzum Mesnevi Tercümesi". Yayın hayatı boyunca *Bugün*'de yazı yazan başlıca köşe yazarları ise şunlardır: Necip Fazıl Kısakürek, Refik Özdek, İsmail Oğuz, Refik Şevki, Bülent Şeren, Sezgin Sezer, F. Cemal Oğuz Öcal, Ahmet Güner, Sinan Cemal Derbent. Ayrıca Ali Genceli "İslâm Âleminden" başlıklı köşesinde devamlı olarak İslâm ülkeleri ve meseleleri üzerine yazılar yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Mâhir İz, *Yılların İz*, İstanbul 1975, s. 375-376; D. Mehmet Doğan, "Basın", *TDEA*, I, 329; "Eygi, Mehmed Şevket", a.e., III, 129.

Ekrem Bektaş

BUĞRA HAN

Bazı Karahanlı hükümdarlarının unvanı
(bk. HÂRUN BUĞRA HAN;
MUHAMMED BUĞRA HAN;
SATUK BUĞRA HAN;
TAVGAÇ ULUĞ BUĞRA HAN).

BUĞYETÜ'l-MÜLTEMİS

(بغية الملتيمس)

Ahmed b. Yahyâ b. Ahmed
ed-Dabbî'nin
(ö. 599/1203)
Endülüs âlimlerine dair
biyografik eseri
(bk. DABBÎ, Ahmed b. Yahyâ).

BUĞYETÜ't- TALEB

(بغية الطالب)

İbnü'l-Adîm'in
(ö. 660/1262)

Halep tarihi ve coğrafyasına,
burada yaşayan meşhur şahısların
biyografilerine dair eseri.

Tam adı *Buğyetü't- taleb fi târihi Haleb*'dir. İbnü'l-Adîm, İslâm dünyasında hicrî III-IV. (IX-X.) yüzyıllarda başlayan mahallî tarih yazıcılığının en güzel örneklerinden biri olan bu eserini VII. (XIII.) yüzyılın ilk yarısında kaleme almıştır. Yaklaşık kırk cilt olduğu kaydedilen bu hacimli eserden günümüze ancak müvedde halinde on cilt intikal edebilmiştir. Hatîb el-Bağdâdî'nin *Târîhu Bağdâd* ve İbn Asâkir'in *Târîhu Dımaşk* adlı eserlerini örnek alan müellif, İmâdüddin Kâtîb el-İsfahânî, Sem'ânî, Garsünnî'ne Muhammed b. Hilâl, Ali b. Nâsir el-Hüseyinî, İbnü'l-Kalânîsî ve Azîmî gibi kırk iki tarihçinin eserleriyle şifahî rivayetlerden faydalandığını belirtmektedir. İbnü'l-Adîm eserinde Halep ile civarındaki Menbic, Antakya, Tarsus ve Kinnesrîn gibi şehirlerin coğrafî durumlarını anlattıktan sonra Abbasî ve Fâtîmî halifelerinin, sultan, vezir, emîr, kadî, edip, şair vb. şahısların doğum tarihleri, soy kütükleri, belli başlı faaliyetleri ve eserleri hakkında bilgiler verir ve büyük bir titizlikle tesbit ettiği ölüm tarihlerini zikreder. İbnü'l-Adîm'in bu bilgileri verirken hadis ilminde kullanılan isnad usulünü dikkatle uyguladığı görülmektedir. *Buğyetü't- taleb*, biyografileri zikredilen şahısların adlarına göre düzenlendiği gibi künye, lakap, baba adı, kabile, şehir ve mesleklerine göre de tasnif edilmiştir (bk. TSMK, III. Ahmed, nr. 2925).

İbnü'l-Adîm, işlerinin yoğunluğu yüzünden temize çekemediği *Buğyetü't- taleb*'den faydalanarak ayrıca *Zübdetü'l- haleb min târihi Haleb* adıyla 641'e (1243) kadar gelen olayları ihtiva eden bir Halep tarihi yazmıştır. Daha önce kısmen neşredilmiş olan bu eserin tamamı Sâmi ed-Dehân tarafından üç cilt halinde yayımlanmıştır (Dımaşk 1951-1968). E. Blochet de eserin bazı bölümlerini Fransızca'ya tercüme etmiştir ("L'Histoire d'Alep de Kamâladdin", *Revue de l'Orient latin*, Paris 1896, s. 509-565; [1897], s. 146-235; [1898], s. 37-107; [1899], s. 1-49).

Buğyetü't- taleb'e İbnü'l-Hatîb en-Nâsirîyye (ö. 843/1439) *ed-Dürü'l-mün-*

Bugün gazetesinin 14 Mayıs 1967 tarihli nüshasının ilk sayfası

